

Adalet Bakanlığı nezdinde inceleme ve araştırma gerçekleştirilmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 02/09/2024 tarih ve [REDACTED] sayılı bilgi-belge talepli yazısı ile;

2.1. Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunan kız çocuklarının, çocuk ceza infaz kurumunda barındırılmamasına ilişkin gerekçeleriniz ile çocukların Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda toplam kaç koğuşa ve ne şekilde dağıtıldıkları, dağıtıldıkları koğuşların ne şekilde belirlendiği, barındırıldıkları koğuşlardaki olanak ve personel niteliğinin çocuklara uygun olup olmadığı,

2.2. İnfaz koruma memurları, ceza infaz kurumunda görev yapan jandarma personeli ve idari yetkililerin temel insan hak ve hürriyetleri açısından kapsamlı eğitimlere tabi tutulup tutulmadığı,

2.3. Cezaevinde yaşanabilecek işkence ve kötü muamele eylemlerinin önüne geçebilmek için hangi alanlarda kamera sistemi kurulduğu,

2.4. Ceza infaz Kurumu kütüphanesindeki kitap çeşitliliğinin her yaş grubundaki çocukların ilgisini çekebilecek yeterlilikte olup olmadığı ve kitaplara erişimlerinin rahatça sağlanıp sağlanmadığı,

2.5. Havalandırmaya çıkılma saatlerinde planlama yapılırken mevsim koşullarının dikkate alınıp alınmadığı, ceza infaz kurumunun şartları söz konusu saatlerin kullanılmasını gerektiriyor ise bu durumun çözülmesi için gerekli çalışmalar yapıp yapılmadığı, uygulamanın koğuşlar arası eşitsizliğe sebebiyet verip vermediği,

2.6. Ceza İnfaz Kurumunda bulunan çocukların büyük bir bölümünün ailelerinden ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar maddi destek alamaması durumunda çocuğun üstün yararı ilkesi gereği ihtiyaçlarının ne şekilde karşılandığı,

2.7. Telefonla görüşme hakkının hangi sıklıkla gerçekleştirildiğinin, görüntülü arama sisteminin mevcut olup olmadığı,

2.8. Çocukların vakit geçirebilmesi için yaş gruplarına, ilgi alanlarına ve eğitici olma ölçütlerine uygun olarak televizyonlardaki kanal sayısının düzenlenip düzenlenmediği,

2.9. Suça sürüklenen çocukların gelişim çağında fiziksel ve psikolojik olarak önemli farklılıklar göstermeleri sebebiyle akran zorbalığının önüne geçebilmek için özel durumlar dışında farklı yaş grubundaki çocukların aynı koğuşa konulup konulmadığı başta olmak üzere akran zorbalığını engellemeye yönelik alınan tedbirler ile çocukların üniteye yerleştirilmesinde dikkate alınan kriterler,

2.10. Suça sürüklenen çocukların tekrar suç işlememesi ve yapılarına uygun olmayan cezaevi koşulları itibariyle ortaya çıkan psikolojik ve ruhsal sorunların çözümü için Psiko-Sosyal Destek Hizmetlerinden faydalanmalarının sağlanıp sağlanmadığı,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

2.11. Suça sürüklenen çocuklara yönelik işkence, kötü muamele, darp, hakaret ve tehdit eylemlerinde bulunduğu iddia edilen olay ve infaz koruma memurları hakkında *çocuğun üstün yararı gözetilerek* gerekli adli ve idari soruşturma yapıp yapılmadığı,

2.12. Şikâyet konusu olaylar ve cezaevi koşullarına ilişkin olarak adli makamlarca yapılmış herhangi bir inceleme/araştırma/tespit ya da herhangi bir işlem var ise (-yer değiştirme dâhil- ilgili personel, mahkûm ve tutuklular hakkında yapılmış) onaylı bir örneği,

2.13. Ziyaret edilen çocuklara ait kimlik bilgileri ve revir kayıtlarının, haklarında ilgili meslek elemanı (psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb.) tarafından düzenlenen raporlar,

2.14. Somut başvuruya ilişkin (detaylı arama, orantısız müdahale, barınma hakkı, özel hayata saygı ve mahremiyet, hijyen ...) hususlarında uluslararası hükümler de dahil olmak üzere ilgili mevzuat, yargı kararları ışığında Bakanlıkça yapılan uygulamalar,

İle ilgili açıklamalar,

Söz konusu açıklamalar ile birlikte;

2.15. Çocukların bazı infaz koruma memurları tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete, kötü muamele ve onur kırıcı davranışlara maruz bırakıldığı, bu olaylara ilişkin şikâyette bulunmamaları hususunda tehdit edildikleri, çocukların söz konusu eylemlerle ilgili cezaevi müdürüyle görüşme yapmalarının engellendiği iddiaları,

2.16. Kız çocuklarının kuruma girişi sırasında detaylı aramaya maruz kaldığı ve detaylı aramanın rutin hale geldiği iddiaları,

2.17. Telefon görüşmeleri sırasında sık sık teknik arıza (ÇAT-13 hatası) yaşandığı iddiaları,

2.18. Kız çocuklarının yetişkinlerle birlikte tutulduğu, kurumda bulunan personelin çocuklara çocuk gibi değil yetişkin gibi davrandığı, kurumda gerçekleştirilen etkinliklerin yetişkinlere göre düzenlendiği bu nedenle çocukların söz konusu etkinliklerden yararlanamadığı iddiaları,

2.19. Kurumdaki ısıtma sistemlerinin yetersiz olduğu, kaloriferin gece kapatıldığı, kız çocuklarına ayrılan havalandırma alanının çok küçük, havasız ve böcek dolu olduğu iddiası,

2.20. Koğuştaki istirahat alanında kamera olmaması nedeniyle uyumaya izin verilmediği, çocukların yatakları ortak alana indirerek uyumak durumunda kaldıkları, bu durumun yatakların kirlenmesine yol açtığı, enfeksiyon riski oluşturduğu, mutfak ve tuvaletin bulunması nedeniyle uyumanın zorlaştığı iddiaları,

2.21. Ceza İnfaz Kurumu revirinde ve hastanelerde gerçekleştirilen muayene sırasında infaz koruma memurlarının odanın içinde bekleyip beklemediği, aksi yönde bir uygulama olup olmadığı, bilgisi ile

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

revirdeki doktorların çocukları muayene etmedikleri ve çocuklar hastaneye götürülürken kelepçe takıldığı iddiaları,

2.22. Sabun, şampuan gibi kişisel bakım malzemelerini kız çocuklarının kendileri aldığı, hijyenik pedlerin kalitesiz olduğu ve ayda bir kez verildiği, çocuklara verilen nevresimlerin ve kıyafetlerin eski ve kirli olduğu iddiaları,

2.23. Çocukların yeterli ve sağlıklı beslenemedikleri, yemeklerin yağlı ve tatsız olduğu, yemeklerin hijyenik koşullarda hazırlanmadığı, çocuklara kek, mevsimine uygun meyve vb. takviye gıdaların sağlanmadığı, özel beslenme düzenine ihtiyaç duyan çocuklara göre meni hazırlanmadığı, yemek dağıtımında çocukların özel durumlarının gözötilmediği, kahvaltı öğününün bulunmadığı iddiaları,

2.24. Ceza İnfaz Kurumunda bulunan çocukların bir bölümünün ailelerinden kısıtlı düzeyde ekonomik destek aldığı ve bu desteğin önemli bir kısmını koğu temizliğinde kullanılan malzemelerin alımı için kullandığı iddiaları,

2.25. Kurumda bulunan kız çocuklarının dilekçe ve bilgi edinme haklarının ihlal edildiği, idarenin bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmediği ve çocukların hakları ve sorumlulukları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları iddiaları,

2.26. Çocukların gelişimi ve psikolojik durumları göz önünde bulundurularak etkinlik, kurs ve faaliyetlerde bulunup bulunmadığı bilgisi ile Kurumda oyun salonunun mevcut olup olmadığı, kız çocuklarının kurumda bulunan kurslara katılmasının engellendiği, çocukların spor saatlerinin infaz koruma memurları tarafından kısıtlandığı, spor yapmak için gereken malzemelerin yetersiz olduğu iddiaları,

2.27. Bazı çocukların akranları tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığı, söz konusu durumların infaz koruma memurları tarafından bilindiği, bu konuda gerekli önlemlerin alınmadığı iddiaları,

İle ilgili bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur.

3. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 02/10/2024 tarih ve ■■■■■ sayılı yazısı ile ilgili hususlara yönelik açıklama, tespit ve değerlendirmelere detaylı olarak yer verilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesi “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

4.1. Anayasanın “Ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41. maddesi ikinci fıkrasında “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.”

4.2. “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. Maddesi “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

4.3. “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74. Maddesi “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. 2) Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. 3) Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir. 4) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.”,

5. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin,

5.1. 1 inci maddesinde “Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.”,

5.2. 2 nci maddesinde “1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.”,

5.3. 3 üncü maddesinde “1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.”,

5.4. 4 üncü maddesinde “Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.”,

5.5. 37 nci maddesi birinci fıkrası (b) bendinde “Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, gözetim altında tutulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.”,

5.6. Aynı Sözleşmenin 40 ıncı maddesi birinci fıkrasında “Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edildiği hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ederler.” **dördüncü fıkrasında da;** “Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programlarını ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.”,

6. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları),

6.1. 1 inci maddesinde “Bir çocuğun belirli bir kuruma yerleştirilmesinin her durumda en son ve en kısa süre için başvurulacak bir yöntem olması gerektiğini teyit eder”,

6.2. “Sınıflandırma ve Yerleştirme” başlıklı 28 inci maddesinde “Çocuklar ancak, kendilerinin özel ihtiyaçları ve statüleri ile yaşlarının, kişiliklerinin, cinsiyetlerinin ve işledikleri cezai fiil tipinin özel gerekleri ve ayrıca ruhsal ve fiziksel sağlık durumları ile, kendilerini zararlı etkilenmelere ve tehlikeli durumlara karşı koruyacak şartlar tam olarak dikkate alındıktan sonra tutulabilirler. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların farklı kategorilere ayrılmaları konusunda uygulanacak başlıca kriter, bu çocukların özel ihtiyaçlarına en iyi şekilde uyacak bakım türünün sağlanması ve onların fiziksel, ruhsal ve ahlaki bütünlükleri ve sağlıklarının korunmasıdır.”,

6.3. “Dış Dünya ile İlişkiler” başlıklı 59 uncu maddesinde “Adil ve insani bir muamele görme hakkının bütünlüğü bir parçası ve çocukların topluma yeniden kazandırılmalarında esaslı bir unsur olarak, çocukların dış dünya ile yeterli bir iletişim kurmaları için her türlü imkan sağlanır. Çocukların aileleriyle, arkadaşlarıyla ve diğer kimselerle veya saygın sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle iletişim kurmalarına, evlerini ve ailelerini ziyaret etmeleri için kurumdan ayrılmalarına ve eğitim, mesleki veya diğer önemli nedenlerle tutma kurumlarından çıkmalarına, özel izin almalarına imkan tanınır. (...)”,

6.4. 60 inci maddesinde “Her çocuğun sık sık ve düzenli bir biçimde, kural olarak haftada bir kez ve her ay en az bir kez ailesi ve savunma avukatı tarafından ziyaret edilmeye hakkı olup, bu ziyaretler sırasında çocuğun mahremiyetine, ziyaretçilerle temas kurma ve sınırsız olarak iletişimde bulunma ihtiyaçlarına saygı gösterilir.”,

7. Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallarının (Pekin Kuralları),

7.1. “Temel Görüşler” başlıklı 1 inci maddesinde “1.1 Üye ülkeler, kendi temel çıkarları dairesinde, çocukların ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmelerini sağlamalıdır. 1.2 Üye ülkeler, çocukların doğru yoldan saptırılmaya müsait yaşlarda olmaları nedeniyle, bu dönemlerinde onlara toplum içinde yararlı bir yaşam sağlamak için çaba göstermeli ve suçtan ve kabahatlerden uzak bir yaşam için çocukların içinde buldukları koşulları iyileştirmelidirler. 1.3 Çocukların refahını arttırmak amacı ile aile, gönüllüler ve öteki toplumsal gruplar yanında okullar ile diğer kurumlar da dahil olmak üzere her kaynağın harekete geçilerek elbirliği ile çalışmalarını sağlamak için gerekli özen gösterilmeli, böylece hukukun araya girmesi olabildiğince aza indirilmeli ve hukuka aykırı davranışta bulunan çocuklara etkili, hakkaniyetli ve insanca davranılması sağlanmalıdır. 1.4 Gençliğin korunması ve toplumda barış düzenin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak adalet, her ülkenin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmelidir. 1.5 Bu Kurallar bütününe her üye ülkede uygulama yöntemleri

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

o ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel koşullarına bağlıdır. 1.6 Çocuk adaleti hizmetleri, hizmetteki personelin çalışma yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri de dahil olmak üzere sistematik olarak geliştirilmelidir.”,

7.2. “Uygulama Alanları ve Tanımlar” başlıklı 2 nci maddesinde “2.1 Aşağıdaki Standart Kurallar, çocuk suçlulara ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer görüşler, milli ve sosyal köken, varlık, doğum yeri vs. hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanacaktır. 2.2 Kurallar’ın amaçları bakımından aşağıdaki tanımlar, üye ülkelerin kendi hukuk sistemleri ile bağdaşabildiği ölçüde uygulamada kullanılacaktır.(...)”,

7.3. “Çocuk Adalet Sisteminin Amaçları” başlıklı 5 inci maddesinde “5.1 Çocuk adalet sisteminde daima çocuğun iyileştirilmesi ön plana alınmalıdır ve çocuk suçlulara gösterilecek tepki hem suçun hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olmalıdır.”,

8. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun,

8.1. “Tanımlar” başlıklı 3 üncü maddesinde “a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda, 1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu, 2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,.. ifade eder”,

8.2. “Temel ilkeler” başlıklı 4 üncü maddesinde “Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla; a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması, b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi, c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması, d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması, e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları, f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi, g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi, h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi, i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması, j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması, k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları, (...) İlkeleri gözetilir.”,

9. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun,

9.1. “Çocuk kapalı ceza infaz kurumları” başlıklı 11 inci maddesinde “(1) Çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. (2) Oniki-onsekiz yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fizikî gelişim durumları göz önüne alınarak bu kurumların ayrı ayrı bölümlerinde barındırılırlar. (3) Bu hükümlüler, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilirler. Kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması hâlinde, kız çocukları kadın kapalı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar. (4) Bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulur.”,

9.2. “Çocuk eğitimevleri” başlıklı 15 inci maddesinde “Çocuk eğitimevleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülen yerlere getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır. (2) Kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve onsekiz yaşını dolduran çocukların, eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından yirmibir yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına izin verilebilir. (3) Haklarında tutuklama kararı bulunanlar ile 11 inci madde kapsamına girenler hariç olmak üzere, bu tesislerde bulunan çocuk hükümlüler kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmezler.”,

9.3. “Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması” başlıklı 23 üncü maddesi birinci fıkrası (c) bendinde, kadın, çocuk ve genç hükümlüler ile ilgili gözlem ve sınıflandırmanın, gerekli görülen yer veya bölgelerdeki ayrı gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya bunların noksanlığı hâlinde kadın, çocuk ve kadın ve erkek gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yerine getirileceği düzenlenmiştir.,

10. 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun “Kurumun görevi” başlıklı 5 inci maddesinde “Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.”,

Hükümleri yer almaktadır.

IV. KAMU DENETÇİSİ CELİLE ÖZLEM TUNÇAK'IN KAMU BAŞDENETÇİSİ'NE ÖNERİSİ

11. Başvuranın iddiaları, idarenin konu ile ilgili açıklamaları, ilgili mevzuat ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilerek hazırlanan “Tavsiye Karar Önerisi” Kamu Başdenetçisi'ne sunulmuştur.

V. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

A. Hukuka, Hakkaniyete ve İnsan Haklarına Uygunluk Yönünden Değerlendirme

12. Kurumumuza 03.06.2024 tarihinde ██████████ Barosu Başkanlığı tarafından yapılan başvuruda; ██████████ Barosu Çocuk Hakları Merkezi tarafından hazırlanan *'Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Tutuklu Bulunan Kız Çocuklarına Yönelik Hak İhlallerine ve Tutulma Koşullarına İlişkin Rapor'* da tespit edilen hususların takip edilmesi ve tespit edilen konularda Adalet Bakanlığına tavsiyede bulunulması talep edilmiştir.

13. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün cevabi yazılarında ise;

13.1. Suça sürüklenen çocukların cezalarının infazında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un hükümleri doğrultusunda işlem tesis edildiği,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

13.2. Anılan Kurumda barındırılan çocuk hükümlü ve tutukluların, Kurumun fiziki yapısı ve mevcudu göz önünde bulundurularak 2 koğuşa yerleştirildikleri, yerleştirmelerin hükümlü veya tutuklu ayrımı yapılmadan suç gruplarına göre belirlendiği, anılan Kurumda barındırılan bir tutuklu çocuğun intihar riskinin bulunduğu, tutuklu çocuğun annesinin de aynı Kurumda hükümlü olarak barındırılması sebebiyle annesi ile birlikte aynı koğuşta barındırıldığı, Öte yandan, çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının erkek çocuklarına tahsis edilmesi hasebiyle kız çocukların anılan Kurumda barındırıldığı, Kurumda görev yapan personelin bir çoğunun Çocuk Gelişimi Bölümü mezunu olduğu, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen eğitimlere katıldıkları, çocuk bölümünde görevlendirilen personelin bu anlamda nitelikli olmasına dikkat edildiği,

13.3. Ceza infaz kurumlarında ve denetimli serbestlik müdürlüklerinde görevli personelin eğitimlerinin, 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin hükümleri ile 4769 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu ve buna bağlı çıkartılan yönetmelik hükümlerine göre verilmekte olduğu, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve diğer ulusal mevzuat hükümlerine göre ceza infaz kurumlarında görevli personelden beklenen tutum, davranış ve mesleki bilginin kazandırılması amacıyla meslek öncesi ve meslek içi eğitim programlarının düzenlendiği, düzenlenen programların temel amacının, evrensel insan hakları ilkelerine uygun olarak personelin görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak olduğu,

13.4. Ceza infaz kurumlarında görevli personele yönelik düzenlenen İdare Memuru Öğrenciliği Hizmet Öncesi Eğitimi, İnfaz ve Koruma Memuru Yetiştirme Eğitimi, Aday Memur Yetiştirme Eğitimi, Adli Tıp İşlemleri Eğitimi, Ani Müdahale Ekibi Eğitimi, Kâtip Yetiştirme Eğitimi, Liderlik ve Yöneticilik Eğitimi, Psiko-sosyal Servis Uyum Eğitimi, Öğretmen Uyum Eğitimi, Vardiya İşlemleri Eğitimi, İnfaz ve Koruma Başmemurluk İşlemleri Eğitimi vb. eğitim programlarında insan hakları temalı derslerin verildiği, derslerde personele ilgili mahkemelerce verilmiş kararlar örneklendirilerek gerçek yaşamla ilintili bir eğitim akışının sunulduğu, ayrıca personele müstakil olarak insan hakları eğitimlerinin de düzenlenmekte olduğu, Bu kapsamda, Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda görevli personelin eğitim programına katılım sağladığı, insan hakları konusunda da eğitim aldığının tespit edildiği,

13.5. Öte yandan, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından tüm kamu personelinin istifadesine sunulan "Uzaktan Eğitim Kapısı" üzerinden yetkin kurumlarca hazırlanan insan hakları temalı eğitim programlarına taşra teşkilatımızda görevli personelin katılım sağlayabildiği, ilgili mevzuat uyarınca hazırlanan yıllık eğitim planları doğrultusunda ceza infaz kurumlarında görevli personelin temel eğitim programlarına ve insan hakları konusundaki eğitim programlarına katılımlarının sağlanmasına devam edileceği,

13.6. Anılan Kurum kütüphanesinde yaklaşık 3000 kitabın bulunduğu ve tüm mahpusların talep etmeleri halinde Kurum kütüphanesi ve il halk kütüphanesinden 3'er adet kitap alabildiği ve ders kitapları hariç dışarıdan temin ettiği kitaplardan ise 10 adet kitabı yanlarında bulundurabildikleri, ayrıca annesinin yanında kalan çocuklar için çocuk kreşinde yaş gruplarına göre kitapların bulunduğu, çocuklara boyama kitaplarının verildiği, kitapların her yaş grubundaki çocuğun yararlanabileceği ilgisini çekebilecek yeterlilikte olduğu, ilgili kanun ve yönetmelik çerçevesinde hükümlü ve tutukluların kitap haklarından yararlandığı, eğitim ve iyileştirme çalışmalarının özverili bir şekilde yürütüldüğü,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

13.7. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin "Kapıların açılmaması ve temasın önlenmesi" başlıklı 33 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; *"Odaların havalandırma bahçesine açılan kapılarının açılış ve kapanış saatleri, kurumların fiziki yapıları, kapasiteleri, mevcutları ve bölgenin coğrafi koşulları değerlendirilerek, bu hususlar kurum iç yönergesinde düzenlenir."* hükmünün yer aldığı ve anılan Kurumda da oda/koşuflara ait havalandırma bahçe kapılarının mevsimsel olarak havanın aydınlanmasıyla açılıp, kararmasıyla kapatıldığı ve mahpusların havalandırma bahçesinden faydalanmasının sağlandığı,

13.8. Adalet Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında 27.06.2021 tarihinde "Tutuklu, Hükümlü veya Yükümlüler ile Çocuklarının Sosyal Hizmetlerden Yararlandırılması Hakkında İş Birliği Protokolü" imzalandığı, Protokol kapsamında, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklu 12-18 yaş grubu çocukların, hükümlü/tutuklu annesinin yanında kalan 0-6 yaş grubundaki çocukların, denetimli serbestlik altında bulunan yükümlü çocukların ve ebeveyni ceza infaz kurumunda bulunan ancak kendisi kurum dışında olan çocukların psikososyal açıdan gelişimlerinin desteklenmesi, eğitim, barınma vb. ayni-nakdi ihtiyaçlarının giderilmesinin amaçlandığı, ayrıca, çocuk ve kadın mahpuslar içerisinde maddi durumu yetersiz durumda olanların KİOSK cihazlarından faydalanabilmelerine yönelik Türk Kızılay ile yapılan iş birliği neticesinde ücretlerin, Türk Kızılayı tarafından karşılanmakta olduğu,

13.9. Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu Projesi Bakanlık tarafından yürütüldüğü, söz konusu proje ile hükümlülerin personel tarafından oda ve koşu dışına çıkartılması suretiyle yürütülen çeşitli hizmetlerin, ses izolasyonlu bir kabin içerisinde oda ve koşuflara yerleştirilen multimedya cihaz marifetiyle, personel sirkülasyonuna gerek olmaksızın daha az insan kaynağı harcanarak, hızlı ve güvenilir bir biçimde gerçekleştirildiği, Proje kapsamında görüntülü görüşme ve e-doktor uygulaması gibi daha önce hiç yapılmamış uygulamaların da hayata geçirilmesinin yanı sıra içerik itibarıyla geliştirilebilir bir tasarım tercih edildiği, an itibarıyla geliştirilen içeriklerin; sesli ve görüntülü görüşme, sayım, dilekçe, kantin sipariş ve online ödeme, kütüphane kitap talebi, e-mektup, e-doktor ve Bakanlık iletişim uygulamaları olduğu, Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyuna duyurulan "Yargı Reformu Stratejisi" ile "İnsan Hakları Eylem Planı"nda da yer alan ACEP (Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu) Projesi kapsamında, Sincan ve Bakırköy Kadın ile Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan pilot denemelerin akabinde gerekli revizeler yapılarak Ülkemiz genelinde bulunan tüm ceza infaz kurumlarına yaygınlaştırma çalışmalarının başlatıldığı, yaygınlaştırma çalışmaları kapsamında Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda da kısmî olarak kurulumların yapıldığı, diğer yandan; ceza infaz kurumlarında telefon görüşmelerinin, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün telefon ile haberleşme hakkı" başlıklı 66 ncı maddesi ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Telefonla görüşme hakkı" başlıklı 74 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde gerçekleştirildiği, adı geçenler hakkında da söz konusu hükümler uyarınca işlem tesis edildiği, Anılan Kanun'un "Tutukluların yükümlülükleri" başlıklı 116 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan hüküm uyarınca bahse konu Kanun'un "Hükümlünün telefon ile haberleşme hakkı" başlıklı 66 ncı maddesinde ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Telefonla görüşme hakkı" başlıklı 74 üncü maddesinde yer alan hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanlarının tutuklular hakkında da uygulanabildiği, diğer yandan; söz konusu projenin yaygınlaştırma çalışmaları esnasında çeşitli teknik

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

sorunların yaşanabildiği, bahse konu uygulamalardan edinilen tecrübeler ve alınan geri bildirimler doğrultusunda yazılımsal ve donanımsal geliştirmelerin devam ettiği, ÇAT-13 hatasının ise proje paydaşlarından herhangi birinin web servislerinden yanıt alınamaması durumunda gerçekleştiği ve kısa sürede müdahale edilerek çözüme kavuşturulduğu,

13.10. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı" başlıklı 67 nci maddesinin birinci fıkrasında; *"Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir."* hükmünün yer aldığı, bu kapsamda, anılan Kurumda çocukların vakit geçirebilmesi adına yaş gruplarına göre aralarında Minika Çocuk ve TRT Çocuk kanallarının da bulunduğu toplam 30 adet tv kanalının yayın yaptığı,

13.11. Anılan Kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi çerçevesinde ilk etapta 1 adet olan çocuk koğuşunun 2 adete çıkarıldığı, çocuk mahpusların koğuş yerleştirmelerinin, çocuğun fiziksel ve psikolojik durumu göz önünde bulundurularak, akran zorbalığı yaşanmaması adına yaş gruplarına göre yapıldığı, koğuş içerisinde anlaşmazlık yaşanması durumunda çocukların koğuşlarının değiştirildiği, çocuk koğuşunda sorun yaşayan bir mahpus bulunması durumunda sigara içilmeyen ve iyi halli hükümlülerin bulunduğu işçi koğuşuna yerleştirildikleri,

13.12. Genel Müdürlük tarafından geliştirilen; "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi" (BİSİS), her tutuklu ve hükümlünün, kendine, başkalarına, kuruma zarar verme riskini Araştırma Değerlendirme Formu (ARDEF) ile bilimsel olarak tespit eden, her tutuklu hükümlü için kişiye özgü, kişinin ihtiyacına uygun iyileştirme çalışmalarını belirleyen, kişiye özgü rehabilitasyonun uygulanabilmesini sağlayacak iyileştirici ortamların oluşturulmasını sağlayan Risk-İhtiyaç-Uygunluk ve İyileştirici Ortama dayalı bir yönetim modeli olduğu, ARDEF kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda çocukların risk durumlarına uygun barınmalarının sağlandığı, Çocuklar özelinde geliştirilen ARDIÇ Psiko-Sosyal Müdahale Programı; kurumda bulunan çocuklara, personel ve çocukların ailelerine yönelik geliştirilmiş olup psiko-sosyal yardım servisi tarafından bireysel ve grup çalışması yoluyla verildiği, revize edilen ARDIÇ Psiko-Sosyal ve Müdahale Programı modüllerinin; Kişilik Gelişim Modülü, Aile Eğitimi Modülü, Öfke Kontrol Modülü, Bağımlılık Müdahale Modülü, Güvenli Davranış Geliştirme (Buradayım), Cinsel Saldırı Suçuna Yönelik Modül, Üreme ve Cinsel Sağlık Modülü ve Seminerlerden (Bağımlılık Önleme, Sigaranın Zararları, Yaşam Düzeni, İnternet/Medya, İstismardan Korunma, Öfke/Stres, İletişim) olduğu,

13.13. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in Beşinci Bölüm "Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım" alt başlıklı 34 üncü maddesinde; *"(1) Kurumlarda, oda ve eklentilerinde, hükümlünün üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapılır. Oda ve eklentilerinde yapılacak aramalarda bir hükümlü hazır bulundurulur. (2) Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve bunun başka suretle tespitinin olanaksız olması durumunda, kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, detaylı olarak veya beden çukurlarında aşağıda belirtilen usullere göre arama yapılabilir. a) Detaylı arama, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve görevli dışında kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir. Arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

verilir. b) Arama sırasında önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılır, bedenin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılır. Bu giysiler de mutlaka aranır. c) Detaylı arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir ve görevli tarafından eldiven kullanılır. Aranılan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılması istenir, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceği bildirilir. Beden çukurlarındaki arama, cezaevi tabibi tarafından yerine getirilir. ç) Detaylı arama, mümkün olan en kısa süre içinde bitirilir ve işlem tutanağa bağlanır, tutanakta arama yapan görevliler ile hükümlünün imzası bulunur. Hükümlünün imzadan kaçınması hâlinde bu durum tutanağa geçirilir. (3) Beden ve üst aramaları aynı cinsiyetten güvenlik ve gözetim görevlileri tarafından yapılır." hükümlerinin yer aldığı ve bu doğrultuda işlem tesis edildiği, öte yandan, anılan Yönetmelik'in 34 üncü maddesinde 12.11.2021 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik ile insan haklarının güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar atıldığı, bu kapsamda; "Çıplak arama" ifadesinin "Detaylı Arama" şeklinde değiştirilerek bu uygulamanın kuruma kabulü yapılan her tutuklu ve hükümlüye uygulanan genel bir uygulama değil, istisna bir uygulama olduğunun vurgulandığı ve mevcut uygulamada gerekli olan kuruma yasak eşya veya madde sokulmasına ilişkin "şüphe" kavramına, yasak eşya veya maddenin başka surette tespitinin mümkün olamaması şartının eklendiği, ayrıca, bu aramanın daha insani bir hale getirilebilmesi için arama yapılırken, tek kullanımlık önlük verilmesi, arama sırasında eldiven kullanılması, arama işleminin tutanağa bağlanması gibi ilave güvencelerin sağlandığı, diğer taraftan, arama sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlâl edilmemesinin esas olduğu, bu kapsamda gerekli her türlü tedbirin alınacağı belirtilerek bu uygulama esnasında insan haklarının korunması yönünde yapılan vurgunun güçlendirildiği,

13.14. Anılan Kurumda barındırılmakta olan çocuk mahpuslara nitelikli personel tarafından çocukların psikolojik ve ruhsal durumlarının göz önünde bulundurulduğu yaklaşımlar sergilendiği, Kuruma kabul edilen çocuk mahpuslar ile Kurum Eğitim Birimi tarafından yapılan görüşmelerde eğitimi devam eden çocukların ilgili okul ile yazışmalarının yapılarak okula devam edip edemeyeceği, sınavlara katılıp katılamayacağı konularında bilgi alındığı, bu doğrultuda çocuğun üstün yararı gözetilerek sınav kayıtlarının zaman kaybetmeden yapıldığı, eğitimi devam eden mahpuslara kurs, etüt ve okuma etkinlikleri düzenlendiği, spor faaliyetlerinden yararlandırıldıkları, ahşap boyama kurslarına katılımlarının sağlandığı, özel gün ve haftalarda etkinlikler düzenlendiği, çocuklara yönelik Kurum kütüphanesinde sinema gösterimi yapıldığı,

13.15. Anılan Kurumun ısınmasının Diyarbakır Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlandığı, hava şartlarına göre ısıtma sistemlerinin sabah saatlerine kadar çalıştığı, anılan Kurum idaresine ısıtmadan kaynaklı bir şikayet iletilmediği, ısıtma konusunda herhangi bir sorunun yaşanmadığı, çocuk mahpusların barındırıldığı koşulların havalandırma alanının 3,90 x 4,90 metre olduğu, Kurumun fiziki yapısı dikkate alındığında en geniş havalandırma alanlarının bulunduğu koşullarda çocuk mahpusların barındırıldıkları, Kurumda anlaşmalı firma ile ayda 2 defa olmak üzere havalandırma alanları dahil olmak üzere her türlü haşereye karşı ilaçlama yapıldığı,

13.16. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol'ün Üçüncü Bölüm "Kurumların teknik donanımı"

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

kenar başlıklı 15 inci maddesinde yer alan, "Yüksek güvenli ceza infaz kurumundan başlamak üzere, mevcut kapalı ceza infaz kurumlarının dış korumasındaki aydınlatma, kule, tel örgü, kafes tel, ihata duvarı, dinleme cihazı, kamera, nöbetçi kulübeleri, kapı ve pencere demirleri ve elektronik kontrol cihazları gibi fiziki noksanlıkların giderilmesi suretiyle, tünel kazılarak vuku bulacak firarları önlemek amacıyla, Adalet Bakanlığınca bütçe imkânları ölçüsünde gerekli tedbirler alınır. Yeni yapılacak ve yapılmakta olan ceza infaz kurumlarında da aynı fiziki tedbirler alınır ve uygulamaya konulur. Adalet Bakanlığınca belirlenecek ceza infaz kurumlarında dinleme ve kamera sistemi kurulur." hükümleri uyarınca anılan Kurumda, firar ve benzeri müessif bir olaya ve güvenlik zaafiyetine meydan verilmemesi için ortak yaşam alanlarının kamera ile izlendiği, mahpusların birbirlerine karşı ve personelin mahpuslara karşı davranışlarının kontrol altında tutulabilmesi amacıyla, yatakhaneler ile kişisel temizlik ve bakımın yapıldığı banyo ve tuvalet bölümleri haricinde kalan ortak yaşam alanlarına kamera kurulmasının güvenlik gereği elzem olduğu, söz konusu kameraların tuvalet ve banyoların iç kısımlarını görmediği sadece kapılarına baktığı, yine yatakların olduğu kısımlarda da kameraların bulunmadığı, çocuk mahpusların yataklarını kendi istekleri ile ortak yaşam alanına indirerek bu alanlarda uyuduklarının tespit edildiği,

13.17. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Zorlayıcı Araçların Kullanımı" başlıklı 50 nci maddesinde; "(1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar; a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle, c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir. (2) Çocuk hükümlüler için birinci fıkranın (a) bendi hükmü uygulanmaz" hükmü, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmeliğin 123 üncü maddesinde; "(1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar; a) Çocuk hükümlüler hariç olmak üzere, yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, b) Kurum revirinde veya sağlık kuruluşunda hükümlü hakkında uygulanacak muayene, teşhis ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi hâlinde cezaevi tabibi veya hekimin talep ve gözetiminde, c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir." hükmü, Ayrıca; Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları arasında imzalanan, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkındaki Protokolün 38 inci maddesinde; "(1) Ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulur. 2) Hükümlü ve tutukluların hastanelerde muayeneleri, firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılır. Jandarma muayene esnasında oda dışında bulunur ve gerekli güvenlik tedbirlerini alır. Doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memuru muayene odasında bulunur. 3) Ancak, hükümlü ve tutukluların muayene esnasında yaptıkları her türlü mevzuata aykırı talepleri ilgili sağlık personeli tarafından anında jandarma devriye komutanına bildirilir. 4) Hastanelerde tutuklu ve hükümlüler için muhafazalı muayene odaları yapılıncaya kadar bu odalarda veya acil müdahale ve işlem yapılan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

yerlerde jandarma bulunur ve doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma tedbirini alır. Hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise muayene odasında veya tetkikin yapıldığı yerde imkânlar ölçüsünde kadın jandarma personeli görevlendirilir. Kadın jandarma personelinin bulunmaması veya sayısının yeterli olmaması halinde kadın infaz ve koruma memuru güvenliği sağlar. 5) Muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin güvenliğinin kadın infaz ve koruma memurları tarafından sağlandığı hallerde, jandarma muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin çıkış noktalarında firara karşı gerekli güvenlik önlemlerini alır." hükümlerinin yer aldığı, bu kapsamda, çocuk mahpusların hastane veya duruşma sevkleri esnasında kelepçe takılmadığı, ayrıca Kurum revirinde görevli doktorun çocuk mahpusları muayene etmediği iddialarının gerçeği yansıtmadığı,

13.18. Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulara dağıtımı yapılan yemeklerin günlük kalori miktarının Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından birlikte kararlaştırıldığı, söz konusu kalori miktarını teminen ceza infaz kurumlarının günlük asgari beslenme ihtiyacının belirlendiği, bu kapsamda 26.05.2005 tarihli ve 25978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumu Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 4 ve 5 inci maddesi uyarınca günlük iaşe bedeli 22.01.2024 tarihinden itibaren uygulanmak üzere; hükümlü ve tutuklular ile görevi başında bulunan personel için 50,00 TL'den 83,00 TL'ye, ceza infaz kurumlarında barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 75,00 TL'den 150,00 TL'ye, kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ile süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için 75,00 TL'den 150,00 TL'ye yükseltildiği, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün Beslenmesi" kenar başlıklı 72 nci maddesinde de düzenlendiği gibi hükümlü ve tutuklulara; kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verildiği ve içme suyu sağlandığı, Hükümlü ve tutuklular ile kurum personelinin doğru ve sağlıklı beslenmesi amacıyla yemeklerin uzmanlar tarafından hazırlandığı, inancı gereği veya vegan, vejetaryen, diyet yemek gibi özel durumu olan hükümlü ve tutukluların beslenmesi ile ilgili de düzenlemelerin yapıldığı, bu kapsamda, anılan Kurumda barındırılmakta olan hükümlü, tutuklu ve görevli personelin yemek ihtiyaçlarının günlük besin değerlerine uygun şekilde programlanarak günde 3 öğün olmak üzere karşılanmakta olduğu, hükümlü/tutuklular ile görevli personel için aynı menünün temin edildiği, ayrıca yemeklerin gerek hazırlanması sırasında gerekse de dağıtımının yapılması esnasında hijyen kurallarına uyularak eşit miktarda dağıtımına özen gösterildiği, Ayrıca, 06.01.2020 tarihli ve 172 sayılı Genelgenin Birinci Kısım "Diyet Yemek Uygulamaları" başlıklı B maddesinde belirtilen "1-Geçici veya sürekli, özel bir beslenme programı uygulanması gereken başta çölyak, diyabet ve sindirim sistemi rahatsızlıkları gibi kronik ve metabolizma hastalıkları uzman hekim raporu ile belgelenen hükümlü ve tutuklulara buna uygun besinler verilecektir.2- İnancı gereği veya vegan, vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların talepleri kapsamındaki besinler iaşe miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanacaktır." hükümleri gereği işlem tesis edildiği,

13.19. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "Temizlik" başlıklı 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan; "Hükümlüler, koğuş, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, saç fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, saç boyası, çakısı bulunmayan tırnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, beş adet plastik elbise askısı, çamaşır mandalı ve

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar ile idarece uygun görülen uzunlukta çamaşır ipi bulundurulabilir." hükmü gereğince işlem yapıldığı, Anılan Kurumda bulunan kadın ve çocuk mahpuslara özgü kişisel hijyen malzemesi (hijyenik ped vb.) ile annesinin yanında kalan çocukların ihtiyaç duydukları çocuk bezlerinin ödenek tahsis edilmesi beklenmeden temin edildiği ve gecikmeye meydan vermeden ayırım yapılmaksızın ücretsiz olarak hükümlü ve tutuklulara tutanakla teslim edildiği, ayrıca, ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların kişisel bakım ve koğuş temizliklerini yapabilmeleri için düzenli aralıklarla bulaşık deterjanı, çamaşır suyu, kalıp sabun gibi temizlik malzemelerinin ücretsiz olarak verildiği,

13.20. Anılan Kurumda ortak etkinliklerin, Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında 45/1 No.lu Genelge'nin "Ortak Etkinlikler" başlıklı 3 üncü bölümünün ilgili maddeleri uyarınca yaptırıldığı, Kaldı ki; anılan Genelge'nin "Ortak Etkinlikler" başlıklı 3 üncü bölümünün ilgili maddeleri uyarınca, ortak etkinliklerin İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile kısa veya uzun süreli olarak durdurulabildiği, Hükümlü ve tutukluların spor ve sohbet faaliyetlerinin İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hazırlanan programlara göre yapıldığı, faaliyetlerin aylık olarak düzenlendiği, Hükümlü ve tutuklulara yönelik yapılması planlanan etkinlik ve faaliyetlerde, kurumun kapasitesi, mahkum profilleri, personel durumu, güvenlik durumu, fiziki yapı birlikte ele alınarak bir program oluşturulduğu ve program dahilinde işlemlerin yürütüldüğü, hükümlü ve tutukluların eğitim ve öğretimlerine yönelik kursların açılabilirdiği, söz konusu kursların açılmasında Milli Eğitim Bakanlığı ve İlçe Halk Eğitim Merkezi ile birlikte gerekli planlamaların yapılarak ihtiyaç duyulan ve talep edilen kursların açıldığı, hükümlü ve tutukluların bu kurslardan faydalandırıldığı, Bu kapsamda, anılan Kurumda 2024 yılının ilk 6 ayında 19 kurs açıldığı ve 211 hükümlü ve tutuklunun katılımının sağlandığı, Bakanlığımız ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında 27.08.2019 tarihinde iş birliği protokolü imzalanmış olup Protokol kapsamında, ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevlerine yönelik olarak imkanlar dâhilinde malzeme, tesis, personel ve araç-gereç desteği verildiği,

13.21. Anılan Kurumda, işkence ve kötü muameleyi önlemek amacıyla ve herhangi bir güvenlik zafiyetinin yaşanmaması adına, kurum koridorlarında, matalarda, koğuş havalandırmalarında, koğuşun ortak yaşam alanlarında, ifade odası, Cumhuriyet savcısı, müdür ve başmemur görüşünün yapıldığı odalarda, mahkum kabul biriminde, kütüphanede ve spor salonunda olmak üzere 282 adet kameranın bulunduğu, kameraların göremediği bir kör nokta bulunmadığı, 5275 sayılı Kanun'un 2 ve 3 üncü maddelerinde yer alan amir hükümler uyarınca, ceza infaz kurumlarında hiçbir hükümlüye ayrımcılık, kötü muamele ve keyfi uygulama yapılmasına müsamaha gösterilmediği, Görevli personel ile hükümlü ve tutuklu arasındaki ilişkinin Kanun ve Yönetmelik hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi hakkında gerekli talimatların kurumlara verildiği, bu husustaki hükümlü ve tutuklu şikâyetlerinin derhal ilgili mercilere iletilerek gerekli görülmesi halinde ilgili personel hakkında adlî ve idarî soruşturma başlatıldığı, Anılan Kurum idaresi tarafından, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülmekte olan 2023/... CBS İhbar Dosyası no.lu incelemeye esas olmak üzere, Kurumda barındırılmakta olan çocukların ifadelerinin yer aldığı, ifadeleri de söz incelendiğinde konusu iddiaların gerçeği yansıtmadığının anlaşılması üzerine anılan Kurum idaresi tarafından görevli personel hakkında idari bir işlem yürütülmediği, İşkenceye karşı sıfır tolerans politikası çerçevesinde, insan hakkı ihlallerine hiçbir müsamaha göstermeyen Bakanlığın, kötü muamelenin yaşanmaması ve bu yöndeki iddiaların ortadan kaldırılması için tüm yasal değişiklikleri yaptığı, buna ilişkin

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

tüm adli, idarî denetim ve sivil izleme mekanizmalarını oluşturduğu, Ceza infaz kurumlarımızın ulusal ve uluslararası denetimlere açık olduğu, uluslararası düzeyde Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) ve Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklama, İşkenceyi ve Aşağılayıcı Muameleyi Önleme Komitesinin denetimi altında iken ulusal düzeyde, Cumhuriyet başsavcılarını, cezaevinden sorumlu Cumhuriyet savcılarını, Adalet Bakanlığı müfettişleri ve cezaevi kontrolörleri, sivil izleme kurulları, il ve ilçe insan hakları kurulları, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve Kamu Denetçiliği Kurumu yetkilileri tarafından da denetlenebildiği, Ülkemizin de taraf olduğu İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin İhtiyari Protokolünün (OPCAT) amacının, işkencenin ve diğer zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin alıkonuldukları yerlere bağımsız uluslararası ve ulusal organlar tarafından gerçekleştirilecek olan düzenli ziyaretler sistemi kurmak olduğu, Ceza infaz kurumlarımızın Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi gibi denetim yetkisi kabul edilen uluslararası denetim mekanizmaları tarafından, ayrıca Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği, Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu ve Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol uyarınca (OPCAT) da denetlenebildiği, ayrıca, ülkemiz genelindeki ceza infaz kurumlarının ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarının sürekli gözetimi ve denetimi altında buldukları, Hak ihlallerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak Genel Müdürlüğümüz bünyesinde İnsan Hakları Bürosu ve Şikayet Bürosunun görev aldığı, Genel Müdürlüğümüz internet sitesinde "Vatandaş Şikayet" portalı bulunmakta olup vatandaşlar tarafından e-posta yolu ile öneri, şikayet ve görüş bildirimleri yapılabildiği, bu iletilerin incelenip varsa mağduriyeti giderildikten sonra ilgili vatandaşa çözüm odaklı geri bildirim yapılmakta olduğu, Ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların tüm güvenliklerinin, beden ve ruh sağlıklarının korunmasının Devletin güvencesi altında olduğu ve bunun görevli personel tarafından sağlandığı, Ceza infaz kurumlarında meydana geldiği iddia edilen olaylara ilişkin şikayetlerin ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarına gönderilmek suretiyle gereğine tevessül edildiği ve personelin kastı, kusuru veya ihmali bulunup bulunmadığının araştırıldığı, Ayrıca, söz konusu başvuruda bahsi geçen iddialar ve talepler yönünden Genel Müdürlüğümüz kayıtlarına intikal eden herhangi bir başvurunun mevcut olmadığı, dava açıldığına dair ilgili bilgi ve belge içeren evrakın mevcut bulunmadığı, Hükümlü/tutukluların resmî mercilere denetime tabi olmaksızın ileti gönderebildiği, bahse konu ceza infaz kurumunda bulunan tüm hükümlü ve tutukluların yazmış olduğu dilekçelerin göndermek istedikleri yere gerekli kontrollerin yapılmasının ardından ivedilikle gönderildiği, Hükümlü/tutukluların mahkemelere, resmi kurum veya kuruluşlara ve diğer makamlara gönderdikleri dilekçelerin aynı gün işleme alındığı, herhangi bir gecikmenin söz konusu olmadığı, kurum idaresine yazmış oldukları istek, talep ve öneri içerikli dilekçelerine "3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanununda" belirtilen süreleri aşmayacak şekilde cevap verildiği, diğer taraftan, anılan Kurumda Kurum müdürünün çeşitli tarihlerde hükümlü/tutuklulardan gelen görüşme talepli dilekçelere istinaden görüşme sağladığı veya dilekçeler hakkında görevlendirdiği kurum ikinci müdürü, idare memuru ya da kurum psiko-sosyal servis uzmanları tarafından görüşmelerin yapıldığı, görüşme sonrasında ise hükümlü ve tutukluların sorunlarına ve taleplerine ilişkin olarak kurum birinci müdürüne bilgi verildiği, hükümlü/tutuklulardan iletilen her talebin dikkate alındığı ve gerekli değerlendirilmenin yapılarak kendilerine bilgi verildiği, belirtilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

14. Öncelikle, Kurumumuzca çocuk adalet sistemine ilişkin tüm başvurular sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmakta¹, çocuk adalet sisteminin işleyişine ilişkin uygulamada karşılaşılan sorunların temelinde hangi hususların olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Bu kapsamda somut başvuruda da aynı sistematik bakış açısı ile inceleme ve araştırma yapılmış olup başvuru dilekçesindeki iddiaların çocuk adalet sisteminin hangi unsurları ile ilgili olduğu iddia edilen sorunların çözümü için onarıcı adalet sistemi çerçevesinde ne gibi çalışmalar yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

Yapılacak değerlendirme ve tespitlerde Kurumumuzca gerçekleştirilen cezaevi ziyaretleri ve Kurumumuz kararları neticesinde çocuk adalet sistemine ilişkin tespit ve önerilerimiz esas alınmıştır.

14.1. 17/12/2018 tarihinde Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü,
19/12/2018 tarihinde İstanbul Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü,
24/12/2018 tarihinde İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü,
28/12/2018 tarihinde Diyarbakır D Tipi Ceza İnfaz Kurumu,

Kamu Başdenetçisi, iki Kamu Denetçisi ve Kurum uzmanlarından oluşan heyet tarafından ziyaret edilmiştir. Tutuklu ve hükümlüler ve ayrıca kurum idarecileri ile görüşülmüştür. Bu ziyaretlerde kadın ve çocukların barındırıldığı mekânlar da titizlikle incelenmiştir.

03/11/2022 tarihinde ise başvuruya konu Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret edilerek;

özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların haklarına saygı gösterilmesini teşvik etme ve güvence altına alma amacıyla Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na ziyaret gerçekleştirilerek adalet sistemi içerisindeki çocuklar ile görüşmeler yapılmış ve çocukların tutulma koşulları ayrıca incelenmiştir. Gerçekleştirilen ziyarette, kurumun fiziksel koşulları, çocuklara yönelik muamele, sunulan sağlık hizmetleri, beslenme koşulları, sosyal faaliyetler, günlük yaşam ve dış dünya ile iletişime ilişkin durumlar ulusal ve uluslararası standartlar kapsamında incelenerek rastgele seçilen ünitelerde ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın adalet sistemi içerisinde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

15. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine

¹ Kurumumuzun 2018/17669 sayılı ve 20/06/2019 Karar Tarihli Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı
Kurumumuzun 2021/17404 sayılı ve 29/03/2022 Karar Tarihli Dostane Çözüm Kararı
Kurumumuzun 2019/5013 sayılı ve 23/08/2019 Karar Tarihli Tavsiye Kararı
Kurumumuzun 2018/3532 sayılı ve 03/09/2018 Karar Tarihli Tavsiye Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri), Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar (Pekin- Beijing Kuralları) başta olmak üzere Çocuklar ile ilgili gözaltına alma, yargılama ve iyileştirme programları ile ilgili uluslararası birçok düzenleme ile çocukların yargılama öncesi, yargılama ve yargılama sonrası tabi olacağı usulî işlemler ile tutulma koşulları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

16. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması*” başlıklı 23 üncü maddesine göre, hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, aklî ve sağlık durumları, suç işlemekten önceki yaşamları, sosyal çevre ve ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri ve suç türleri belirlenerek, durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmalrı ve bunlara göre saptanacak infaz ve iyileştirme rejimi; gözlem, inceleme ve değerlendirme yöntemiyle çalışan gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yapılır.

16.1. Hükümlüler, işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya normal güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilirler. Kadın, çocuk ve genç hükümlüler ile ilgili gözlem ve sınıflandırma, gerekli görülen yer veya bölgelerdeki ayrı gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya bunların noksanlığı hâlinde kadın, çocuk ve kadın ve erkek gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yerine getirilir.

17. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre “*suça sürüklenen çocuk*”, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmıştır. Aynı Kanunun “*Temel ilkeler*” başlıklı 4 üncü maddesinde, bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla, soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterileceği; **çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulacağı;** tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görüleceği; **çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulacakları** hüküm altına alınmıştır.

18. Somut olaya baktığımızda, başvuruya konu Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırılan çocuk hükümlü ve tutukluların, Kurumun fiziki yapısı ve mevcudu göz önünde bulundurularak iki koğuşa yerleştirildikleri, yerleştirmelerin hükümlü veya tutuklu ayrımı yapılmadan suç gruplarına göre belirlendiği, anılan Kurumda barındırılan bir tutuklu çocuğun intihar riskinin bulunduğu, tutuklu çocuğun annesinin de aynı Kurumda hükümlü olarak barındırılması sebebiyle annesi ile birlikte aynı koğuşa barındırıldığı, **çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının erkek çocuklarına tahsis edilmesi** hasebiyle kız çocukların anılan Kurumda barındırıldığı, çocuk mahpusların koğuş yerleştirmelerinin, çocuğun fiziksel ve psikolojik durumu göz önünde bulundurularak, akran zorbalığı yaşanmaması adına yaş gruplarına göre yapıldığı, koğuş içerisinde anlaşmazlık yaşanması durumunda çocukların koğuşlarının

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

değiştirildiği, çocuk koğuşunda sorun yaşayan bir mahpus bulunması durumunda sigara içilmeyen ve iyi halli hükümlülerin bulunduğu işçi koğuşuna yerleştirildikleri anlaşılmaktadır.

19. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 37 nci maddesi birinci fıkrası (b) bendinde kayıtlı “... *Bir çocuğun tutuklanması, gözetim altında tutulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.*” hükmü bir tarafa bırakılacak olunursa devletler, çocuk adalet sistemi ile ilgili politika, mevzuat ve uygulamalarını, çocuk haklarını koruyacak ve çocukların gelişimlerini sağlayacak şekilde düzenlenmesini güvence altına almak durumundadır. Daha yakından bakıldığında, bahse konu Sözleşme, taraf devletlerce oluşturulan **bu alandaki politika, mevzuat ve uygulamaların, çocuğun en yüksek yararının gözetilmesi ve özellikle kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar için özel yasa, usul ve kurumların oluşturulması, bütünüyle özel bir çocuk adalet sisteminin oluşturulması şartını uygun olarak düzenlenmesini öngörmektedir.** Bu noktada devletlerin suça sürüklenen çocuklara karşı yaklaşımı ise çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik olmalı ve çocukların, genel ceza adalet sisteminden farklı olarak ıslah edici bir yöne yönlendirilmesinin önemini vurgulamalıdır. [Çocuk Hakları Komitesi, Çocuk Adalet Sistemindeki Çocuklarına Haklarıyla ilgili 10 No’lu Tavsiye Kararı, CRC/C/GC/10, 2 Şubat 2007]

Zira Sözleşmenin 40 ıncı maddesi hükmüne göre, suç işlediği iddia edilen, farklı bir anlatım ile kanunla ihtilafa düşmekle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görmeye hakkı vardır. Sözleşme, suça sürüklenen çocukların “*kurumda bakım*” seçeneklerine alternatif bir dizi başkaca tedbirin devreye sokulmasını, tüm bu tedbirlerde çocukların içinde bulunduğu şartların göz önünde bulundurulmasını, **işledikleri suçla orantılı bir şekilde her çocuğa insancıl biçimde, saygıyla ve her türlü zarardan korunmasını sağlayacak şekilde davranılmasını,** bu çocukların hakkı olan eğitim, sağlık ve bakım hizmetlerinin gerektiği gibi temin edilmesini öngörmektedir.

20. Ülkemizdeki çocuk adalet sisteminin işleyişi hakkında Adalet Bakanlığı çalışmalarının ve başvuruya konu somut olayda uygulanan ceza infaz, güvenlik ve iyileştirme sisteminin işleyişinin ve bu noktada devletlerin suça sürüklenen çocuklara karşı yaklaşımının, **çocuğun en yüksek yararının gözetilmesi,** çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik olması ve çocukların ceza adalet sisteminden farklı olarak ıslah edici bir yöne yönlendirilmesinin gereğini vurgulayan ve **kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar için özel yasa, usul ve kurumların oluşturulması, bütünüyle özel bir çocuk adalet sisteminin oluşturulması şartını öngören,** Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Daire Sözleşmenin 40 ıncı maddesi hükmü ile uyumlu hale getirilmesini teminen; (Kurumumuzun 2018/3532 sayılı ve 03/09/2018 Karar Tarihli Tavsiye Kararı)

çocukların incinebilirlikleri göz önünde bulundurularak, onların fiziki ve zihinsel bütünlüklerinin korunması ve esenliklerinin sağlanması devletin temel sorumluluklarındandır. Bu anlamda, diğer kişiler tarafından saldırı ya da tacize maruz kalma korkusu yaşayan çocuklar için ayrı bir mekân temin edilmesi, **yetişkinlerden ayrı tutulması gerektiği açıkça** belirtilmektedir. Yetişkinlerin çocukları mümkün

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

olduğunca göremeyeceği ve duyamayacağı şekilde düzenlemeler yapılmalı ve yetişkinlerle çocukların irtibat ve iletişimleri hiçbir şekilde mümkün olmamalıdır. Bu çocukların bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak ve kapatılma nedenlerine uygun çeşitli hizmetler olmalıdır. Bu tesislerde çocuk ve gençlerin kendilerine, çalışanlara, başkalarına ve daha geniş olarak içinde buldukları topluluklara zarar vermelerini engelleyecek şekilde **asgari düzeyde sınırlayıcı güvenlik ve gözetim düzenlemeleri sağlanmalıdır**. Bu tesisler **çok büyük tesisler olmamalı**; kişiselleştirilmiş bakım hizmeti sağlamaya uygun olmalı; küçük yaşama birimlerinden oluşmalı; **erişimi kolay ve çocukların aileleri ile irtibatta olabildiğini kolaylaştıran** yerlerde olmalıdır. Tutulu bulunan çocukların uygun eğitim, sağlık bakım ve boş zaman aktivitelerinden faydalanmalarını sağlayacak düzenlemeler olmalıdır. Fiziki ortamda tedavinin rehabilitasyon amacına uygun olarak düzenlenmiş olmasına ve tüm düzenlemelerde **çocuğun mahremiyetine, algısal uyaranlara ve akranlarıyla iletişim kurma ihtiyacına ve spor, fiziki egzersiz ve boş zaman faaliyetleri yapabilmesi için gerekli imkanların varlığına** ciddi hassasiyet gösterilmelidir. [“Çocuklar ve Çocuk Adalet Sistemi: İyileştirmeye Yönelik Öneriler”, Thomas Hammerberg, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği, Strasbourg, 19 Haziran 2009, s. 17-19]

21. Adalet Bakanlığında temin edilen bilgi ve belgeler ile Kamu Denetçiliği Kurumu olarak gerçekleştirilen cezaevi ziyaretleri ve Kurumumuza çocuk adalet sistemine ilişkin yapılan başvurular neticesinde verilen Kararlar ışığında; her ne kadar idarece ayrı koğuştahsisi yapılarak çocukların korunması amaçlanmış olsa da infaz kurumundaki çocuk hükümlü ve tutukluların yetişkinlerle aynı cezaevinde barındırılmasından kaynaklı diğer temel alanlarda da bazı sorunların ortaya çıkabileceği, çocuklara özgü adalet sistemine uygun hareket edilemeyeceği değerlendirilmiştir.

21.1. İdarece, sorunların çözümü için hızlıca girişimlerde bulunulması amaçlanmış olsa dahi çocukların zarar görme ihtimalinin olabileceği, çocuk hükümlü ve tutukluların kadın hapisanelerinin çocuk koğuştahlarında kalmalarına bağlı olarak, çocuk cezaevinde kalamadıklarından yetişkinler ile teması ve aynı muameleye tabi tutulabilecekleri, çocuk odaklı yaklaşımın önünde engel teşkil edebilecek sorunların çıkabileceği, gerek idare açısından gerek de çocuklar açısından sağlık hakkı, eğitim hakkı, eğlence hakkı, sosyal ve sportif etkinliklere katılma hakkı, özel hayata saygı hakkı, dış dünyayla iletişim hakkı vb. önemli alanlarda temel sorunlar ile karşılaşılabilir.

21.2. Çocuk Adalet sisteminin işleyişi konusunda, ülkemiz adli ve infaz sisteminin, **kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar için özel yasa, usul ve kurumların oluşturulması, bütünüyle özel bir çocuk adalet sisteminin oluşturulması şartını ön gören** Birleşmiş Milletler çocuk haklarına dair sözleşmenin 40 ıncı maddesi hükmü ile uyumlu **çocuklar için ayrı müstakil bir adli ve infaz rejiminin kurulması** gerektiği, değerlendirilmektedir.

22. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan "Çocuklar İçin Kademeli İnfaz Sistemi Projesi" ile tüm **çocuk hükümlü ve tutukluları tek bir kampüs içinde birleştirerek** çocuk infaz sisteminin aşamalı hale gelmesinin hedeflendiği, çocukların koruma ve

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

gözetiminin daha sistemli bir şekilde yürütülmesi ve topluma kazandırılma çalışmalarının etkililiğın artırılması amacıyla yürütölen proje faaliyetlerine devam edildiği, dikkate alındığında;

Çocuk adalet sisteminin temel amacının çocukların özel durumlarına uygun muameleye tabi tutulması, her durumda yararlarının gözetilmesi, korunması ve adalet mekanizmasının yıpratıcı süreçlerinden en az zararlı çıkmalarının sağlanması, çocukların özel ve öncelikli gruplar olduğu, çocuğun korunması ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi göz önünde bulundurularak; öncelikle Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yetişkinlerle birlikte barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için gerekli tedbirlerin alınması, bununla birlikte çocuk adalet sisteminin onarıcı adalet yaklaşımıyla yapılandırılmasına yönelik çalışmaların tamamlanması, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi, bu hususta gerekli yasal ve idari tedbirlerin alınması, hükümlü/tutuklu tüm çocukların tek başlarına kalabilecekleri uluslararası standartlara uygun yeni kurumların inşasını da öngören modern çocuk adalet sisteminin güçlendirilmesine yönelik yasal ve idari adımların çabuklaştırılması, suçta sürüklenen çocuklara yönelik infaz sisteminin iyileştirilmesi çalışmalarının tamamlanması bu hususların hazırlık çalışmaları devam eden Yargı Reformu Strateji Belgesi çalışmalarında da dikkate alınması yönünde Adalet Bakanlığına Tavsiyede bulunulmasına karar verilmiştir.

B. İyi Yönetim İlkeleri Yönünden Değerlendirme

23. İyi yönetim ilkelerine, 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin "İyi yönetim ilkeleri" başlıklı 6'ncı maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu ilkeler yönünden yapılan değerlendirme neticesinde; başvurunun incelenmesi ve araştırılması kapsamında, Kurumumuzca istenilen bilgi ve belgelerin İdare tarafından süresi içerisinde ve gerekçeli olarak Kurumumuza gönderildiği, böylece "kararların gerekçeli olması ve makul sürede karar verme" ilkelerine uygun davranıldığı değerlendirilmiştir.

VI. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN AÇIKLAMA

24. 14/06/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 17 nci maddesinin sekizinci fıkrasına göre Kamu Denetçiliği Kurumuna dava açma süresi içinde yapılan başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurmakta olup, anılan Kanunun 21 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca tavsiye kararı üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem tesis edilmez veya eylemde bulunulmaz ise (varsa) durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye devam edecek olup ilgili İdarenin işlemine karşı Ankara İdare Mahkemesi nezdinde yargı yolu açıktır.

VII. KARAR

Yukarıda açıklanan gerekçe ve dosya kapsamına göre **BAŞVURUNUN KABULÜNE;**

Çocuk adalet sisteminin temel amacının çocukların özel durumlarına uygun muameleye tabi tutulması, her durumda yararlarının gözetilmesi, korunması ve adalet mekanizmasının yıpratıcı süreçlerinden en az zararlı çıkmalarının sağlanması, çocukların özel ve öncelikli gruplar olduğu, çocuğun korunması ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi göz önünde bulundurularak; öncelikle Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yetişkinlerle birlikte barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için gerekli tedbirlerin

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

alınması, bununla birlikte çocuk adalet sisteminin onarıcı adalet yaklaşımıyla yapılandırılmasına yönelik çalışmaların tamamlanması, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi, bu hususta gerekli yasal ve idari tedbirlerin alınması, hükümlü/tutuklu tüm çocukların tek başlarına kalabilecekleri uluslararası standartlara uygun yeni kurumların inşasını da öngören modern çocuk adalet sisteminin güçlendirilmesine yönelik yasal ve idari adımların çabuklaştırılması, suça sürüklenen çocuklara yönelik infaz sisteminin iyileştirilmesi çalışmalarının tamamlanması bu hususların hazırlık çalışmaları devam eden Yargı Reformu Strateji Belgesi çalışmalarında da dikkate alınması hususunda **ADALET BAKANLIĞINA TAVSİYEDE BULUNULMASINA,**

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, **ADALET BAKANLIĞI** tarafından bu karar üzerine tesis edilecek işlemin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,

Kararın **BAŞVURANA** ve **ADALET BAKANLIĞI'NA** tebliğine;

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi'nce karar verildi.

Sadettin KALKAN
Kamu Başdenetçisi V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.